

Indhold

Kulturarvsstyrelsens kvalitetsvurderinger *2*

Baggrund for kvalitetsvurderingen *4*

Bornholms Museum *5*

Arbejdsgrundlag og formål *5*

Samlinger og arkiver *7*

Indsamling, undersøgelser og forskning *9*

Forvaltning af den faste kulturarv *12*

Konservering og bevaring *12*

Formidling *13*

Bygninger og udendørsarealer *16*

Organisation og administration *18*

Ledelse og personale *19*

Økonomi *20*

Sammenfatning *21*

Bilag

Udtalelse fra Det Faglige Råd for Nyere Tids Kulturhistorie om museets forskningspublikationer

Udtalelse fra Det Arkæologiske Faglige Råd om museets forskningspublikationer

Udtalelse fra Det Kunsthistoriske Faglige Råd om museets forskningspublikationer

Kulturarvsstyrelsens notat om museets digitale formidling

Redaktionen afsluttet den 30. juni 2009.

Kulturarvsstyrelsens kvalitetsvurderinger

Kulturarvsstyrelsen varetager administrationen af museumsloven. Det betyder, at styrelsen blandt andet skal sikre, at de statsanerkendte museer lever op til lovens bestemmelser.

Kulturarvsstyrelsens kvalitetsvurderinger af de statsanerkendte museer blev påbegyndt i 2004 og gennemføres som led i styrelsens tilsyn med og rådgivning af museerne.

Kvalitetsvurderingerne er samtidig et redskab for styrelsen til at indhente viden om museernes forhold. Set i et videre perspektiv danner kvalitetsvurderingerne grundlag for udviklingen af fælles normer og retningslinjer på en række af de områder, som er centrale i museernes arbejde.

Fokus

Kvalitetsvurderingen foregår som en dialog mellem styrelsen og det enkelte museum. Dialogen er koncentreret om museets forpligtigelser i henhold til museumsloven, det vil sige varetagelsen af museets ansvarsområde samt de opgaver, der knytter sig til museets samlinger: indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling.

Ved kvalitetsvurderingen søger styrelsen at danne sig et helhedsbillede af, hvordan museet løser sine opgaver indenfor institutionens rammer, og hvordan museet samarbejder med andre museer, offentlige myndigheder og andre interessenter. Da kvalitetsvurderingen har fokus på museets faglige forpligtigelser, vil den ikke omfatte nærmere analyser af museets organisation, ressourcer og øvrige arbejdsvilkår.

Det er Kulturarvsstyrelsens erfaring, at kvalitetsvurderingen både er et nyttigt redskab for styrelsen, for museet selv og for museets tilskudsydere. Ved kvalitetsvurderingen får museets bestyrelse, ledelse og medarbejdere anledning til at genoverveje rutiner og gennemtænke, hvordan forskellige arbejdsopgaver vægtes og hænger sammen. Kvalitetsvurderingen giver desuden museets tilskudsydere et indblik i museets forhold og virksomhed.

Processen

Kulturarvsstyrelsen udvælger hvert år et antal museer til kvalitetsvurdering ud fra kriterier, der sikrer en bred repræsentation indenfor de tre museumskategorier: de kulturhistoriske, de kunsthistoriske og de naturhistoriske museer. Styrelsen informerer ledelsen på de udvalgte museer om kvalitetsvurderingens forløb og aftaler en tidsplan for gennemførelsen af processen.

Som grundlag for kvalitetsvurderingen skal museets ledelse udfylde et spørgeskema og indsende forskningspublikationer for de seneste fire kalenderår. Herefter besøger styrelsen museet og drøfter med udgangspunkt i spørgeskemaet museets opgavevaretagelse og øvrige drift med museets ledelse og bestyrelse. Under besøget bliver museets fysiske rammer besigtiget: udstillingsområder, magasiner, værksteder og kontorer.

Styrelsen afslutter kvalitetsvurderingen med at udarbejde en rapport, som bliver sendt til museet og tilskudsyderne. Inden for tre måneder skal museets ledelse tilkendegive, hvordan man agter at følge op på rapportens anvisninger, og et år senere redegøre for, hvordan opfølgningen har fundet sted.

Spørgeskema og rapport

Spørgeskemaet er omfattende og besvarelsen fordrer en betydelig indsats, først og fremmest af museets ledelse.

Den afsluttende rapport følger strukturelt spørgeskemaets opbygning. Ikke alle museets svar i spørgeskemaet bliver gengivet i rapporten, men udvalgte dele af besvarelsen bliver opsummeret. De observationer og pointer, som styrelsen finder relevante at understrege, kommentere og eventuelt medgive anbefalinger, er i fokus.

Museets forskningspublikationer bliver vurderet af det eller de relevante faglige råd som hører under Kulturarvsstyrelsen. Forskningsevalueringerne bliver vedlagt som bilag.

Baggrund for kvalitetsvurderingen af Bornholms Museum

Kulturarvsstyrelsens kvalitetsvurdering af Bornholms Museum er baseret på:

- Museets besvarelse af kvalitetsvurderingsskemaet med bilag, som blev modtaget i styrelsen den 11. august 2008.
- Særskilte bilag til kvalitetsvurderingsskemaet:
 - Museets vedtægter
 - Bornholms Regionskommunes vedtægtsgodkendelse
 - Arkivplan
 - Personalepolitik
 - Udtalelse fra Fælleskonserveringen.
- Udtalelse fra Det Faglige Råd for Nyere Tids Kulturhistorie og Det Arkæologiske Faglige Råd om museets forskningspublikationer.
- Drøftelse af museets forhold på grundlag af det udfyldte skema ved møde på Bornholms Museum den 28. august 2008 med følgende deltagere:
 - Fra museet: bestyrelsesformand Christian Dohn, museumsleder Ann Vibeke Knudsen, museumsformidler Sanne Stenberg Hansen og arkæolog Finn Ole Nielsen.
 - Fra Kulturarvsstyrelsen: kontorchef Ole Winther, souschef Hanne Larsen, souschef John Pind, museumskonsulenterne Susanne Bjerknæs Petersen, Ebbe Keld Pedersen og Jakob Hansen.
- Under mødet blev et udvalg af museets afdelinger og magasiner besigtiget:
 - Magasin ved Sdr. Landevej
 - Hjorths Fabrik
 - Erichsens Gård
 - Magasin i Sct. Mortensgade
 - Museets udstillinger, værksteder og kontorer i Sct. Mortensgade og Rolighedsgade.
- Dagen efter blev følgende afdelinger og magasiner besigtiget:
 - Værftet i Rønnes Sydhavn
 - Kastelet i Rønne
 - Magasiner på Gadegård
 - Magasiner i Almindingen
 - Melstedgård.

Kulturarvsstyrelsen har i brev af 4. februar 2008 anmodet Bornholms Regionskommune om eventuelle bemærkninger eller særlige ønsker, som bør indgå i kvalitetsvurderingen. Styrelsen har ikke modtaget bemærkninger fra Regionskommunen.

Bornholms Museum

Bornholms Museum er et statsanerkendt kulturhistorisk museum efter museumslovens § 15 med følgende ansvarsområde:

”Bornholms Museum skal gennem indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling inden for sit ansvarsområde, der er Bornholm med Ertholmene, virke for sikringen af landsdelens kulturarv og belyse tilstande og forandringer inden for Bornholms kulturhistorie fra de ældste tider til nu, arkæologi og nyere tids kulturhistorie.”

(Uddrag af vedtægternes § 2, gældende fra 2007)

Museet ejes og drives af Bornholms Museumsforening. Bornholms Regionskommune er museets hovedtilskudsyder.

Bestyrelsen for Bornholms Museum:

Foreningsvalgte: Christian Dohn, formand, Mads Kofod, næstformand, Bjarne Bech, Roar Schou, Kirsten Juni, Aksel Holst Sørensen, Pete Hunner.

Udpegede: Annelise Molin, valgt af og fra Bornholms Regionskommune, Jacob Kjølner, valgt af og fra Bornholms Regionskommune, Michael Andersen, medarbejderrepræsentant, Bornholms Museum, Vibeke Dam Andersen, medarbejderrepræsentant, Bornholms Kunstmuseum.

Sekretær for bestyrelsen: Ann Vibeke Knudsen, leder for Bornholms Museum og Lars Kærulf Møller, leder af Bornholms Kunstmuseum.

Bornholms Museumsforening ejer og driver desuden Bornholms Kunstmuseum, der også bliver kvalitetsvurderet i 2008.

Ann Vibeke Knudsen, arkitekt maa, har været ansat som museets leder siden 1996.

Arbejdsgrundlag og formål

Oprettelse

Bornholms Museum blev oprettet i 1893 med udgangspunkt i en særlig bornholmsk oldsagssamling, en historisk samling fra nyere tid samt en mineralogisk samling. Museet udvidede siden sit emneområde til også at favne kunst- og naturhistoriske samlinger.

Museet blev statsanerkendt i 1958.

I 1993 blev den kunsthistoriske del af museet udskilt til den selvstændige institution Bornholms Kunstmuseum, og ved den seneste vedtægtsændring i 2007 er det naturhistoriske ansvarsområde faldet bort.

Ansvars- og virkeområde

Museet varetager i dag det kulturhistoriske ansvar for Bornholm med Ertholmene indenfor såvel arkæologi som nyere tid.

Bornholms Museum og Bornholms Kunstmuseums virkeområder overlapper i nogen grad hinanden, idet begge museer beskæftiger sig med den bornholmske keramik.

Kulturarvsstyrelsen opfordrer Bornholms Museum og Bornholms Kunstmuseum til at overveje, om keramikken som emne kan varetages på mere hensigtsmæssigt måde ved en nærmere præciseret arbejdsdeling eller et udvidet samarbejde mellem de to museer.

Lokation

Museets hovedadresse er Sct. Mortensgade 29 i Rønne, hvor administrationen har til huse.

Museet omfatter fire afdelinger

- Kulturhistorisk museum i Sct. Mortensgade, Rønne
- Erichsens Gård, Bornholms By- og Havemuseum i Laksegade, Rønne
- Hjorths Fabrik, Bornholms Keramikmuseum i Krystalgade, Rønne
- Melstedgård, Bornholms Landbrugsmuseum ved Gudhjem.

Samarbejde og medlemsskaber

Museet er meget involveret i kulturlivet på Bornholm og samarbejder med en række aktører og netværk på området.

Museet har formandskabet i Kulturhistorisk Råd og Børnekulturrådet, og museet er repræsenteret i Kulturmiljørådet for Bornholms Regionskommune, Det grønne råd, Rønne Theaters repræsentantskab og TV2 Bornholms repræsentantskab. Museet deltager i det kommunale projekt Kulturvækst Bornholm.

Museet har et bestyrelsesmedlem i Bornholms Historiske Samfund og foreningen Kastellets Venner samt et medlem i Bornholmske Fritidsarkæologer. Museet deltager desuden i lokalt ABM-samarbejde (arkiver, biblioteker, museer), som er udsprunget af bestræbelserne på at oprette et fælles ø-arkiv.

Museet er medlem af følgende museumsfaglige foreninger og netværk:

Organisationen Danske Museer, ODMs formidlingsnetværk – skolesamarbejde, foreningen Museumsformidlere i Danmark, Børnekulturelt Netværk i Hovedstadsregionen, Søfarts- og fiskeripuljen, Landbrugspuljen og Møllepuljen.

Kulturarvsstyrelsen finder det positivt, at museet har engagement og solid forankring i det lokale bornholmske kulturliv, og det er vigtigt, at museet også deltager i nationale netværk. Museet kan dog overveje, om enkelte repræsentationer kan undlades for at frigøre ressourcer til andre formål.

Internationalt samarbejde

Museet samarbejder på det arkæologiske område med en række eksperter fra museer og universiteter i Sverige, Norge, Polen og Tyskland. Museet har løbende besøg af såvel studerende som forskere, der deltager i arkæologiske udgravninger og undersøgelsesprojekter.

I forbindelse med *nyere tids kulturhistorie* har museet relationer til flere keramiske museer, blandt andet det tyske keramikmuseum Hetjens-Museum i Düsseldorf, og der samarbejdes med museer i Sverige. I relation til museets Congosamling deltager museet i et internationalt netværk.

Styrelsen ser positivt på museets faglige relationer til museer og universiteter i udlandet. Styrelsen anbefaler dog museet at overveje, om udbyttet af alle relationerne står mål med de anvendte ressourcer.

Samlinger og arkiver

Museets samlinger stammer overvejende fra ansvarsområdet eller har historisk tilknytning til Bornholm.

Samlingen af *arkæologiske fund* består af ca. 450.000 genstande, som repræsenterer Bornholm i perioden fra 10.000 år f.v.t. til 1576. Museet fremhæver en enestående samling af detektorfundne genstande fra Kr. f. til ca. år 1200 samt fundene fra to tidlige kristne gravpladser. Blandt samlingens tyngdepunkter er også flere store jernaldergravpladsfund samt et omfattende bopladsmateriale med blandt andet 2500 guldgubber fra Sorte Muld. Fra bondestenalderen har museet en stor og betydningsfuld samling af bopladsfund med Ndr. Grødbygård og Rispebjerg som de mest væsentlige.

Samlingen for *nyere tid* består anslået af 250.000 genstande. Fra perioden 1576 til 1830 består samlingen overvejende af kirkeinventar og bohaver med ca. 2.500 genstande. Fra 1830 til 1914 er samlingen præget af genstande fra bondeliv, købstadsliv, søfart, tekstil, keramik, ure og håndværk. Fra 1914 og frem er samlingen præget af industri og håndværk, infrastruktur, handel, søfart og fiskeri, landbrug, legetøj, tekstil, bohaver, keramik, skolemateriale og skilderier.

Museet karakteriserer dele af samlingen som specialsamlinger. Det drejer sig om en samling af kirkeinventar, en mønt- og medaljesamling, Læge Carl Ulrich Boesens konsultation, Kammersanger Vilhelm Herolds mindestuer. Disse har samlet et omfang på cirka 4.000 genstande. Desuden udgør Agnes Dues hjem fra Christiansø 2.000 genstande, og samlingen af Bornholmerure omfatter 500 genstande.

Museet har en etnografisk samling med 3.000 kultur- og naturhistoriske genstande fra hele verden, som bornholmere har bragt hjem til øen. Samlingen falder strengt taget uden for ansvarsområdet, men har relevant historisk tilknytning til Bornholm. En naturhistorisk samling af fugle og andre dyr på 2.000 genstande falder også uden for museets nuværende ansvarsområde.

Museet betragter de fredede bygninger som integrerede dele af samlingen: Melstedgård, Erichsens Gård, Hjorths Fabrik og Kastellet.

Efter museets opfattelse står samlingerne i et rimeligt forhold til ansvarsområdet.

Samlingens forvaltning

Museet oplyser, at der, især i samlingerne af legetøj og landbrugsredskaber, er genstande, som enten er af meget ringe kvalitet eller betragtes som dubletter, hvorfor de ikke er relevante at bevare i museets samling. Museet er indstillet på at gennemgå dele af samlingen med henblik på udskillelse af genstande.

Museet oplyser desuden, at Brdr. Langes bogsamling, der er registreret som genstande, bør udskilles.

Kulturarvsstyrelsen betragter museets samling som dækkende for museets ansvarsområde.

Styrelsen tilslutter sig museets vurdering af, at samlingerne rummer genstande eller grupper af genstande, som på grund af ringe kvalitet eller status som dubletter ikke er relevante at bevare. Genstande som udskilles fra samlingen kan eventuelt anvendes som studiesamling eller finde anvendelse som erindringskasser som led i museets formidling.

Styrelsen opfordrer museet til at planlægge en gennemgang af samlingen og igangsætte en udskillelseproces efter styrelsens retningslinjer.

I forbindelse med en prioriteret gennemgang af samlingen bør museet også overveje, om der er samlinger eller genstandsgrupper, eksempelvis naturhistoriske genstande, som ikke har relevans i forhold til museets ansvarsområde og som derfor kan tilbydes andre museer eller udskilles.

En større udskillelse forudsætter besøg af styrelsen, som vil gennemgå genstandene sammen med museet og derefter træffe afgørelse om en eventuel kassation. På styrelsens hjemmeside findes en vejledning om udskillelse og kassation.

Registrering

Museets omfattende samling på ca. 700.000 genstande er velregistreret. Knap 50.000 genstande er registreret digitalt i det fællesmuseale registreringssystem, Regin. Mere end 90% af museets genstande er dermed stadig kun registreret på papir. Museet har oplyst til Kulturarvsstyrelsen, at det først kan færdiggøre sin digitale indberetning af museums-genstande til centralregisteret "Museernes Samlinger" i 2041.

Med hensyn til centralregistret "Fund og Fortidsminder" konstaterer styrelsen efterslæb, da museet ikke synes at indberette alle arkæologiske undersøgelser.

På baggrund af museets store indberetningsefterslæb til centralregistre har styrelsen og museet siden kvalitetsvurderings-besøget været i særskilt dialog om museets digitale registrering og indberetningspraksis. I den forbindelse har styrelsen undervist museets medarbejdere i registrering og samtidig understreget, at museets indberetningspligt til Museernes Samlinger omfatter såvel nyere tids som arkæologiske genstande (jf. museumsloven § 14, stk. 10 samt lovens bemærkning hertil).

Det er problematisk, at mere end 90% af museets genstande stadig kun foreligger registreret på papir, da den lovpligtige indberetning til de centrale kulturarvsregistre forudsætter, at data har digital form. Kulturarvsstyrelsen anser det for uacceptabelt, at mindre end 10% af genstandssamlingen således er indberettet til "Museernes Samlinger".

Det er en uacceptabel lang tidshorizont, når museet først kan færdiggøre sin indberetning af museums-genstande til centralregisteret "Museernes Samlinger" i 2041. Styrelsen forventer, at museet efter nærmere aftale udarbejder en fornyet tids- og handlingsplan, hvor horisonten for opfyldelse af museets indberetningspligt nedbringes fra 2041 til maksimalt 2015.

Deponeringer, udlån og indlån

Museet udlåner mange genstande til andre museer og indlåner enkelte genstande fra andre museer. Museet oplyser, at der ved udlån udarbejdes lånedokumenter.

Kulturarvsstyrelsen gør museets opmærksom på, at Organisationen Danske Museer har udformet standardlåneaftaler for kunst, kultur og natur, som kan hentes på organisationens hjemmeside.

Arkiv og bibliotek

Museet har et omfattende arkivmateriale med mange uregistrerede dokumenter. Dele af arkivet bliver løbende integreret i museumssager, så de er søgbare via Regin.

Museet oplyser, at kommunen har oprettet et ø-arkiv. En arbejdsgruppe skal udrede, hvordan øens arkiver kan sammenkøres fysisk og digitalt. Museet samarbejder med ø-arkivets arkivar.

Museets har et omfattende forskningsbibliotek, der fortrinsvis rummer publikationer om Bornholm siden 1893. Indgående litteratur registreres i Regin.

Kulturarvsstyrelsen finder det positivt, at museet deltager i samarbejdet med andre institutioner om ø-arkivet. Styrelsen ser gode perspektiver i, at museet lader arkivmateriale indgå i et fremtidigt fælles arkiv, som varetages af faguddannet arkivpersonale.

Indsamling, undersøgelser og forskning

Museet indsamler i det geografiske ansvarsområde Bornholm og Ertholmene. Indsamlingen er dels passiv og bestemt af indkomne detektorfund, dels aktiv afstemt efter museets prioriterede forsknings- og indsatsområder. Museet oplyser, at der inden for nyere tids kulturhistorie er særlig fokus på de emner, som udspringer af museets besøgssteder: øens historie generelt, landbrug, keramik, by- og havekultur.

Museet har ikke en skriftlig indsamlingspolitik, men oplyser at man forholder sig kritisk til, hvad museet tilbydes af genstande.

Arkæologi

Inden for de sidste fire år har museet på arkæologiske lokaliteter indsamlet flere tusinde stykker danefæ. Det store antal fund skyldes den omfattende detektorarkæologi på Bornholm, som udføres af amatørarkæologer. Der er flere betydningsfulde fund blandt de indleverede genstande.

Nyere tids kulturhistorie

Inden for nyere tids kulturhistorie har museet i de seneste fire år indlemmet følgende væsentlige genstande eller samlinger:

- Samlinger af værkstedskeramik
- Tejn Mølle (fredet stubmølle, som er genopstillet ved Melstedgård)
- Bornholms Tidendes fotosamling,
- Sejlmager Ole Byders samling,
- Ludvig Mahlers jernbanearkiv
- Bent Sonne Jacobsens lokalhistoriske arkiv
- Brdr. Jensens arkiv og fotosamling m.m.
- Flemming Beyers arkiv angående stenbrudsgården i Nexø
- Genstande fra røgeriundersøgelse
- Arbejdsredskaber fra to afviklede fiskeindustrier.

Museet bør formulere en skriftlig indsamlingspolitik, som fastlægger de overordnede prioriteringer og satsningsområder samt de specifikke emner, som efter museets opfattelse bør være bedre præsenteret i samlingen.

Indsamlingspolitikken bør udformes, så museet kan henvise til den fastlagte politik, når museet er nødt til at afvise gaver, som ikke er relevante i samlingen.

Undersøgelser og forskning

Arkæologi

Museet tilstræber løbende at fokusere på mindst to forsknings- eller undersøgelsesprojekter for hver af de seks forhistoriske tidsafsnit. Desuden har museet et par generelle projekter. Museet oplyser, at denne ambition ligger langt uden for det realistisk gennemførlige med museets aktuelle ressourcer. Derfor er der valgt en strategi, hvor man inviterer eksterne forskere til at gennemføre projekterne med museet som ansvarlig koordinator.

Inden for de seneste fire år har museet afsluttet ni undersøgelses- og forskningsprojekter. Projekternes resultater er udmundet i publikationer, beretninger, rapporter, specialer, cd-demo, en upubliceret database, og enkelte har ført til formidlingsprojekter.

Det Faglige Råd for Arkæologi har vurderet museets forskningspublikationer for den seneste fireårige periode. Efter rådets opfattelse har museets ansatte arkæolog bidraget med populærvidenskabelige og velskrevne indlæg indenfor anvendelsesorienteret forskning samt formidling af fortidsminder og museumshistorie til et dansksproget publikum, men dog ikke med publikationer, der kan karakteriseres som basisforskning.

Der henvises til særskilt bilag om museets forskningspublikationer.

Kulturarvsstyrelsen finder det uholdbart, at museet opstiller mål for undersøgelser og forskning, som er urealistiske i forhold til de begrænsede personalemæssige ressourcer på det arkæologiske område.

Styrelsen anerkender, at museet har gode nationale og internationale relationer og formår at koordinere mange projekter. Det er dog styrelsens vurdering, at museet bør overveje, om projekterne giver tilstrækkeligt afkast til museets egen forskning og formidling i forhold til de anvendte ressourcer.

Styrelsen anbefaler, at museet i højere grad skriftligt formulerer realistiske indsatsområder for forskning og undersøgelser. Disse indsatsområder bør tænkes sammen med den overordnede prioritering og fokusering af museets samlede virksomhed.

Styrelsen konstaterer, at museets arkæologiske undersøgelses- og forskningsprojekter ikke er indberettet til det centrale kulturarvsregister Fund og Fortidsminder. Museet skal opfylde sin indberetningspligt jf. museumsloven.

Styrelsen konstaterer, at en database, som er udviklet i forbindelse med projektet Sorte Muld, ikke er offentliggjort. Databasen bør snarest gøres tilgængelig.

Nyere tids kulturhistorie

Inden for nyere tids kulturhistorie har museet i sin arbejdsplan udpeget elleve forskellige emner for undersøgelse eller forskning. Størsteparten af projekterne har fokus på enten fiskeri og søfart eller bygningskultur.

Inden for de seneste fire år har museet gennemført syv projekter, hvoraf hovedparten har resulteret i publikationer. Alle projekterne er fulgt op med udstillingsvirksomhed.

Det faglige råd for Nyere Tids Kulturhistorie har vurderet museets forskningspublikationer i de seneste fire år. Rådet konkluderer, at museet har udvist en udmærket publiceringsaktivitet med fokus på emner af relevans for museets arbejdsområde og med vægt på aktuelle og væsentlige emner. Museet har ifølge rådet god kontakt til store dele af den lokale befolkning og formår at udgøre et centrum i det kulturhistoriske dokumentations- og formidlingsarbejde. Museet har kun i mindre grad lagt vægt på problemorienteret forskning og bidrag til fagtidsskrifter.

Det Kunsthistoriske Faglige Råd har vurderet de publikationer, som udspringer af museets fokus på keramik i relation til Hjorths Fabrik. Publikationerne har ifølge rådet primært karakter af formidlende litteratur med forskningselementer og rummer en vellykket visuel dokumentations- og formidlingsform med stor visuel appel.

Der henvises til de særskilte bilag om museets forskning.

Kulturarvsstyrelsen finder omfanget af museets publikationer prisværdig. Styrelsen konstaterer, at kvaliteten af museets publikationer er god, og at museet med sine publikationer er en central aktør i dokumentation af kulturhistorien på Bornholm.

Styrelsen anbefaler, at museet overvejer balancen mellem præsenterende fremstillinger af undersøgelser og mere problemorienteret forskning.

Da forskning er en af museets kerneopgaver, anbefaler styrelsen, at museet foretager en overordnet prioritering, som gør det muligt at udføre den planlagte forskning i arbejdstiden.

Forvaltning af den faste kulturarv

Museet har et tæt samarbejde med planlægningsmyndighederne i Bornholms Regionskommune. Museet modtager kommunens postlister til gennemsyn for relevante bygningsarbejder. Omtrent en gang om måneden modtager museet postlister med 100-200 posteringer.

Museet oplyser dog, at kommunen ikke systematisk meddeler museet, når der gives bygge- og nedrivningstilladelser.

Museet modtager desuden sager i bevaringsværdige områder, lokalplaner, miljøgodkendelser og nedrivningstilladelser.

Den årlige mængde af sager inden for kapitel 8-arbejdet har de sidste fire år været op mod 100 stykker.

Museet oplyser, at det er orienteret om alt jordarbejde og samarbejder med tegnestuer, bygherrer og entreprenører. Det er museets praksis, at anbefale flytning af byggeri og anlæg, som kan true arkæologiske interesser. Museet forsøger desuden at få Bornholms Regionskommune til at implementere arkæologiske undersøgelser i forbindelse med salg og byggemodning.

Ifølge Kulturarvsstyrelsens registre har museet i perioden 2002-2008 ikke gennemført brugerbetalte arkæologiske udgravninger i henhold til museumslovens kapitel 8.

Museet oplyser, at der er et godt samarbejde i Kulturmiljørådet, som er udpeget af Bornholms Regionskommune. Museet har to repræsentanter i rådet. Museet savner dog, at kommunen i højere grad udnytter den faglige rådgivning, som rådet er nedsat til at yde.

Museet arbejder sammen med Danmarks Naturfredningsforening og Allinge-Sandvig Byforening om at bevare udsigten fra Madsebakke-helleristningsfeltet. Museet samarbejder desuden med Kulturarvsstyrelsen om at sikre en række særligt bevaringsværdige fortidsmindeområder.

Museet giver udtryk for, at arbejdet med forvaltningen af den faste kulturarv opfattes som en ekstraopgave, det er svært at finde ressourcer til.

Kulturarvsstyrelsen finder det bekymrende, at museet ikke udfører arkæologiske udgravninger i henhold til museumslovens kapitel 8. Museets praksis med at undlade at gennemføre bygherrebetalte udgravninger er økonomisk yderst risikabel for museet i tilfælde af, at man støder på vigtige fund, som museet da er alene om at finansiere udgravningen af. Disse undersøgelser vil ikke være omfattet af museumsloven, og Kulturarvsstyrelsen vil ikke kunne hjælpe museet i tilfælde af en eventuel juridisk tvist.

Museet afskærer sig desuden fra at få dækket de udgifter, som museumsloven giver mulighed for i forbindelse med forundersøgelser der finansieres gennem bygherrebetaling. I et længere perspektiv er den aktuelle praksis uholdbar. Styrelsen indskærper, at museet ændrer sin praksis og anbefaler museet at gå i dialog med styrelsen om dette forhold.

Styrelsen anbefaler museet at udbygge dialogen med kommunen med henblik på at få aftalt en bedre og mere systematisk rutine for meddelelser fra kommunen angående den faste kulturarv.

Konservering og bevaring

Museet har magasiner i kirkerummet i Sct. Mortensgade, i fem militære bunkers, i to længer på Gadegård, samt i museets kælder i Sct. Mortensgade.

Fælleskonserveringen har i august 2008 besigtiget museets magasiner. Besigtigelsen påpeger, at der i kældermagasinet ikke er alarmer i tilfælde af vand på gulvet, ligesom der ikke er alarmer i bunkersmagasinerne i tilfælde af forhøjet luftfugtighed eller vand på gulvet. Museet oplyser, at bunkersmagasinerne bliver kontrolleret af en museumstekniker cirka hver 14. dag.

Fælleskonserveringen anbefaler at opsætte dataloggere for at registrere luftfugtigheden i bunkersmagasinerne. Det anbefales også, at fordele genstandene i de forskellige bunkers efter typer af materiale, så luftfugtigheden bedre kan tilpasses forskellige materialegruppers behov.

Museet vurderer, at den forhistoriske samling er i en tilfredsstillende bevaringstilstand, og den befinder sig under tilfredsstillende opbevaringsforhold i kirkemagasinet.

Størstedelen af nyere tids samlinger er i en tilfredsstillende tilstand og opbevares i forsvarelige magasiner, mens en mindre del, hovedsagelig landbrugsredskaber, befinder sig i to længer på en gård under utilfredsstillende forhold. Museet planlægger at gennemgå disse genstande og flytte de bevaringsværdige genstande til andre magasiner.

Et særligt problem knytter sig til en række genstande, der er i meget dårlig stand som følge af tidligere uhensigtsmæssig brug af konserverende væsker og dårlig opbevaring.

Museet foretager selv konserveringsarbejde i form af almindeligt håndværks- og rengøringsarbejde, som udføres af en museumstekniker. Museet har ingen særlige konserveringsfaciliteter eller konserveringsfaglige medarbejdere, men har andel i Fælleskonserveringen i Helsingør, som fører tilsyn med samlingerne. Museet benytter desuden Nationalmuseets konservering i Brede til rekvirerede opgaver.

Kulturarvsstyrelsen konstaterer, at museet har forbedret sine magasinforhold ved den nylige anvendelse af de tidligere militære bunkers. Styrelsen tilslutter sig museets ønske om at ophøre med at anvende de to længer på Gadegård som magasin.

Styrelsen anbefaler museet at følge Fælleskonserveringens anbefalinger og trække på konserveringsfaglige kompetencer i en kommende gennemgang af samlingen.

Kulturarvsstyrelsen opfordrer bestyrelsen til at overveje muligheden for at oprette fælles konserveringsfaciliteter for foreningens to museer.

Formidling

Museet har en meget bred målsætning om at formidle tilstande og forandringer i den bornholmske kulturhistorie. I praksis tager den overvejende del af museets formidling udgangspunkt i museets faste hovedudstilling og filialernes særpræg og særlige tilbud.

Udstillinger

Museets hovedbygning rummer de permanente udstillinger, som bredt afspejler den Bornholmske historie. De enkelte rums udstillinger er fornyet på forskellige tidspunkter. Flere er ikke fornyet siden 1980'erne, en del er fornyet eller kommet til gennem de seneste årtier, én er planlagt fornyet, og to andre nedlægges i 2010.

Udstillingerne er delt op i nitten forskellige rum, som er nedslag i hver sit historiske emne eller tidsafsnit. Udstillingen begynder med de ældste tider, hvor forhistorien er delt op i seks tidsafsnit. Herefter følger de øvrige rum frem mod nyeste tid med: kirkeinventar og møbler, middelalder, bornholmerkort, etnografi, kammersanger Wilhelm Herolds mindestue og Carl Ulrich Boesens lægekonsultation. På første sal fortsættes med Kr. Zartmanns tæpper, Christiansø, bornholmerure samt dragter og tekstiler. På loftsetagen udstilles søfart, skolestue, legetøj og købmandsbutik.

Samlet set har udstillingerne en markant overvægt af nyere tids kulturhistorie.

Tre rum anvendes til skiftende særudstillinger.

Museet tilstræber at vise så mange særudstillinger, som der er ressourcer til, og fortrinsvis museets egne produktioner. Der vises cirka fire årlige særudstillinger, som er jævnt fordelt på de fire udstillingssteder.

I museets tre filialer, Hjorths Fabrik, Erichsens Gård og Melstedgård, er oplevelsen af bygninger med tilhørende interiør en integreret del af formidlingen.

Hjorths Fabrik er Bornholms Keramikmuseum med åbne værksteder og åbne keramikmagasiner, der viser bornholmsk keramik fra 1600-tallet og frem til i dag. I de åbne værksteder arbejder keramikere, som sælger produkterne i museets butik.

Erichsens Gård i Laksegade er Bornholms By og Havemuseum, hvor boligen præsenterer et karakteristisk borgerligt miljø fra sidste halvdel af 1800-årene, og haven er et eksempel på en provinshave fra midten af 1800-årene. Husets personale formidler i form af levendegørelse og huslige aktiviteter.

Melstedgård er Bornholms Landbrugsmuseum. Formidlingsformen på den gamle gård fra 1600-tallet er, foruden de autentiske rum, levendegørelse af bondelivets mange aktiviteter. Museet har som målsætning, at publikum så vidt mulig selv skal deltage. I højsæsonen er der dage, som er helliget et bestemt tema som kartoffeldag, pløjedag og lignende.

På det *Kulturhistoriske museum* er der omvisninger i udstillingen på bestilling fra især skoleelever, lærere, studerende og grupper af pensionister. På de tre filialer er der daglige omvisninger og løbende mundtlig formidling i forbindelse med aktiviteter og levendegørelse.

Udstillingerne er kortfattet tekstet, men suppleret med små trykte guider, kataloger til salg, samt yderligere formidling på museets hjemmeside.

Museet er vært for en række arrangementer i det åbne landskab og holder diverse foredrag i løbet af året.

Museet har inden for de seneste fire år udgivet fire formidlingspublikationer, der alle har nyere tids kulturhistorie som emne: *Opskrifter for Husmødre*, genoptryk fra 1943 med ny introduktion, 2004. *Katalog i forbindelse med Råstofudstilling*, 2007. *Katalog i forbindelse med Pest, pistoler og Printzensköld*, 2008. *Historisk byvandring i Rønne*, 2008. Desuden er flere af museets forskningspublikationer rettet mod et meget bredt publikum og rummer derfor formidlende kvaliteter.

Bornholms Museum udgør med sine fire udstillingssteder en stor og attraktiv formidlingsflade, som tilbyder borgere og turister på Bornholm både originale oplevelser og indsigt i øens kulturhistorie. Filialernes fredede bygninger med tilhørende interiør og historiske haver er i sig selv åbenbare turistmål med bred appel. De ydre rammer tilfører museumsoplevelsen en særlig autenticitet og atmosfære, der sammen med de levendegørende aktiviteter giver museets formidling en ekstra dimension.

Museet bør overveje, hvordan de nyeste arkæologiske fund kan få en mere fremtrædende placering i den samlede formidling og tilføre museet mere aktualitet.

Museet kan med fordel tilføje udstillingerne i hovedudstillingen et ekstra lag af information, der giver mulighed for lettere at få adgang til yderligere viden eller historier knyttet til de udstillede genstande. I forbindelse med den planlagte afvikling af enkelte udstillingsafsnit i 2010 kan museet overveje at skabe

bedre emnemæssig sammenhæng på loftsetagen i Sct. Mortensgade, hvor udstillingerne i dag virker noget usammenhængende.

Undervisning

Museet arbejder på undervisningsområdet med en målsætning om, at samtlige bornholmske skoleelever minimum to gange i deres skoleforløb skal besøge museet. Det er ambitionen, at museet skal anvendes som et historisk videnscenter for uddannelsesinstitutionerne. Museet har opbygget meget gode relationer til skolerne.

Museets faste formidler forestår al undervisning, udarbejdelse af undervisningsmaterialer og afholdelse af lærerkurser. Museet samarbejder med Center for Undervisningsmidler om udvikling af materialer. Museet har tilgængeliggjort ét undervisningsmateriale i pdf-format på e-museum.dk.

Kulturarvsstyrelsen finder det meget positivt, at museets har en målsætning om at nå ud til samtlige elever i de bornholmske skoler og opnå status som uddannelsesinstitutionernes historiske videnscenter. Styrelsen anbefaler museet at arbejde strategisk med at udbygge samarbejdet med undervisningssektoren og med andre museers skoletjenestesamarbejde.

Museet bør gøre alle sine undervisningsmaterialer tilgængelige på e-museum.dk.

Formidling på internettet

Museets hjemmeside rummer en omfattende mængde information, undervisningsmateriale og generel formidling, der knytter sig til museets ansvarsområde. Der informeres desuden om museets historie, organisation, samt praktiske oplysninger for besøgende. Hjemmesiden giver et fyldigt indtryk af, hvad museet har at byde på.

Som noget særligt publiceres der på hjemmesiden en ugentlig historie fra museets arbejdsområde, hvor der blandt andet fortælles om nye erhvervelser og vises ældre fotografier. Som en særlig service tilbyder museet på forsiden af hjemmesiden at svare på offentlighedens spørgsmål.

Der henvises til særskilt bilag om museet formidling på internettet.

Det er positivt, at museet tilgængeliggør meget information på hjemmesiden og har en række særlige tilbud, som er med til at gøre netstedet dynamisk. Hjemmesidens overordnede design modarbejder i nogen grad de gode intentioner, hvilket museet anbefales at rette op på.

PR-virksomhed

Museet annoncerer sine arrangementer i en række turistblade og Bornholms Tidende. Der udsendes pressemeddelelser og nyhedsbreve til diverse medier og fagblade. Museet bestræber sig på at besvare alle henvendelser hurtigt.

Museet samarbejder med syv andre attraktioner på Bornholm om markedsføring, blandt andet publikation af fælles folder og hjemmesiden www.bornholms-attraktioner.dk.

Det er positivt, at museet samarbejder med andre førende turistattraktioner om fælles markedsføringsinitiativer.

Butik og café

Alle museets afdelinger har butikker i varierende omfang. Butikken på Bornholms keramikmuseum er suppleret med salg fra museets webbutik. Butikken udgør en vigtig del af museets koncept, idet salget skal finansiere keramikkerne i det arbejdende værksted. De tre filialer har alle cafévirksomhed, hvor der blandt andet serveres hjemmelavede produkter, som har tilknytning til stedets kulturhistoriske formidling.

Museets lokaler anvendes desuden løbende til diverse eksterne arrangementer som teater, fære- og køredage og syklub.

Åbningstid og besøgstal

Alle museets afdelinger har åbent mandag til lørdag kl. 10-17. I juli og august er der åbent alle ugens dage. Erichsens Gård og Melstedgård har kun åbent i sommerperioden. De øvrige afdelinger har åbent i færre timer om vinteren.

Museets samlede besøgstal var i 2007 52.154, inklusive kunder i museumsbutikkerne, som ikke besøger museet. De besøgende var fordelt på museets fire afdelinger på følgende måde:

	Kulturhistorisk Museum	Erichsens Gård	Hjorths Fabrik	Melstedgård
Voksne	3.248	3.222	2.808	7.755
Pensionister	1.523	1.849	1.508	2.595
Børn	1.259	1.003	535	5.572
Grupper	317	330	264	505
Skoler	2.069	276	646	630
Rabatbilletter	362	375	294	54
Medl. museumsforening	1.253	711	250	1.320
Butik	900		7.891	125
andet	375			285
I alt	11.306	7766	14196	18841

Melstedgård har markant højere besøgstal end de øvrige afdelinger med over dobbelt så mange voksne besøgende, og antallet af besøgende børn udgør ca. 10% af museets besøgende. Cirka 50% af de besøgende i Hjorths Fabrik kommer for at besøge museet, mens de øvrige kun er besøgende i butikken.

Museet har i sommeren 2008 igangsat en brugerundersøgelse.

Det er positivt, at museet foretager en nærmere undersøgelse af de besøgende. Museet kan overveje at opstille mål for besøgende på de forskellige afdelinger i forbindelse med, at brugerundersøgelsen øger museets kendskab til de besøgendes præferencer, så det bliver muligt at tilrettelægge museets publikumsrettede tiltag mere differentieret.

Museet skal være opmærksom på, at der fra januar 2009 bliver gennemført en national brugerundersøgelse af alle landets statslige og statsanerkendte museer. Filialer eller besøgssteder med flere end 7000 årlige besøgende vil også blive undersøgt.

Bygninger og udendørsarealer

Bornholms Museumsforening ejer de bygninger, som Bornholms Museum benytter, undtaget Melstedgård:

- Hovedbygning med kulturhistorisk udstilling og administration i Sct. Mortensgade og tilstødende bygninger i Rolighedsgade. Hovedbygningen er erhvervet i 1893
- Kirkebygning i Sct. Mortensgade
- Erichsens gård, fredet bolighus fra 1806, erhvervet i 1950
- Hjorths Fabrik, fredet bygning fra 1859, erhvervet i 1995
- Kastellet i Rønne, fredet forsvarsanlæg: tårn fra 1860'erne og magasinbygninger fra ca. 1800, erhvervet i 2003.

Melstedgård, som åbnede i 1984, ejes af kommunen. Museet har dog vedligeholdelsespligten for samtlige bygninger. Ved Melstedgård har museet i 2007 fået genopstillet den gamle stubmølle, Tejn Mølle fra 1800-tallet.

De to fredede bygninger, Erichsens gård og Hjorths Fabrik, har Bornholms Museumsforening erhvervet, fordi de betragtes som en væsentlig del af den bornholmske bygningskulturelle arv. Efterfølgende er de blevet indrettet som besøgssteder.

Det fredede forsvarsanlæg på Arsenalvej, Kastellet, har museumsforeningen erhvervet i kraft af en donation fra Sparekassen Bornholms Fond. I Kastellet og magasinbygningen driver Foreningen "Kastellets Venner" et forsvarsmuseum uafhængigt af Bornholms Museum. Museumsforeningen har prioriteret erhvervelsen af Kastellet, da det fredede områdes historiske dimensioner ellers var i fare for at gå tabt. Museet vedligeholder bygningerne.

Museet råder desuden over to udendørs halvtage, som er opført til beskyttelse af museets gamle fiskerbåde. Halvtagene ligger ved værftet i Sydhavnen efter aftale med foreningen Bornholms Træbådelaug. Området bidrager til at aktivere havnen, hvor turisterne lander.

Museet har historiske haver ved Erichsens Gård og Melstedgård samt markarealer ved Melsted og et naturområde rundt om forsvarsanlægget. Museet råder samlet over udendørsarealer på ca. 10-15 tønder land, hvoraf store dele anvendes i museumssammenhæng.

Museet oplyser, at tilgængeligheden for kørestolsbrugere er utilfredsstillende i museets bygninger.

Museet vurderer, at udstillingslokalerne i Sct. Mortensgade kun delvis giver mulighed for repræsentativ formidling af ansvarsområdet.

Det er prisværdigt, at museet er engageret i det bygningskulturelle område.

Bornholms Museumsforening har i tidens løb erhvervet fredede bygninger, som i sig selv er attraktioner, der tilfører den samlede formidling en ekstra dimension. Det er dog styrelsens vurdering, at det generelt er en u hensigtsmæssig strategi, at foreningen erhverver bygninger, som ikke anvendes til museets egen drift, hvilket på sigt kan blive en ressourcemæssig byrde på bekostning af det museumsfaglige arbejde.

Styrelsen anbefaler Bornholms Museumsforening at gå i dialog med kommunen om mulighederne for at lave en aftale om fælles vedligeholdelse af Melstedgård, som er kommunens ejendom. Dialogen kan indgå i en mere generel drøftelse af mulighederne for at udvikle samarbejdet mellem kommune og museum.

Sikringsforhold

Det er museets vurdering, at ydervægge, vinduer, døre og låse udgør en tilstrækkelig solid ramme om samlingerne. Der er kun delvist sektioneret med brandvægge og -døre.

Museets oplyser, at der er væsentlig mangel på forskellige brandalarmeringsanlæg i flere bygninger og lokaler. Kun landbrugsmuseet har automatisk brandalarmeringsanlæg.

Museet oplyser desuden, at der kun er tidssvarende tyverisikringsanlæg i udstilling og administration på Sct. Mortensgade.

Museets skriftlige instruks for opsyn og forholdsregler imod og i tilfælde af brand er under revision.

Kulturarvsstyrelsen konstaterer, at museets sikringsforhold ikke er på et tilfredsstillende niveau, hvilket museet bør rette op på.

Organisation og administration

Bornholms Museum ejes af Bornholms Museumsforening, som har til formål at eje og drive Bornholms Museum og Bornholms Kunstmuseum.

Bornholms Museumsforening har 2.600 medlemmer, som har fri entré til museets afdelinger.

Bestyrelsen sammensættes af minimum elleve medlemmer, hvoraf de syv vælges på den ordinære generalforsamling, og fem af disse skal have bopæl på Bornholm eller Ertholmene. To medlemmer udpeges fra og af Bornholms Regionskommune. Hvert museum udpeger en medarbejderrepræsentant. De to museers ledere deltager i bestyrelsesmøderne.

Fire medlemmer af bestyrelsen danner et forretningsudvalg, som løbende tager stilling til spørgsmål på Bornholms Museum. Udvalget mødes 2-3 gange om året.

Bestyrelsens deltagelse i udvikling af museets målsætning og strategi består i gennemgang af de fireårige arbejdsplaner. Bestyrelsens seneste tilbundsgående drøftelse af museets rolle og opgaver var i 2003-04 i forbindelse med planer om en ny museumsbygning.

Museet oplyser, at bestyrelsen ikke fører dialog med Bornholms Regionskommune om dennes forventninger til museets rolle og placering i lokalsamfundet.

Det er Kulturarvsstyrelsens indtryk, at Bornholms Museumsforenings bestyrelse spiller en forholdsvis tilbagetrukket rolle i udviklingen af Bornholms Museum. Det er afgørende for museets fremtidige virke, at museet har en aktiv bestyrelse, som løbende sætter museets rolle og udvikling på dagsordenen. Styrelsen opfordrer bestyrelsen til at styrke sin deltagelse og blive en mere aktiv medspiller i udviklingen af museets målsætninger, strategi og rolle i lokalsamfundet.

Styrelsen anbefaler museets bestyrelse og leder at opprioritere dialogen med Bornholms Regionskommune om hovedtilskudsyderens forventninger til museet med henblik på at udvikle samarbejdet med kommunen til gavn for såvel kommune som museum og lokalsamfund.

Styrelsen anbefaler Bornholms Museumsforening at overveje perspektiverne i at nedsætte en separat bestyrelse til hver af foreningens statsanerkendte museer, så hver institution kan opnå en engageret, dynamisk og faglig fokuseret opbakning fra sin bestyrelse.

Administration

Museet har ingen administrative aftaler og følger generelt Kulturarvsstyrelsens vejledninger.

Museet følger en journal- og arkivplan, og arbejdet varetages af museets leder og administrationschef.

Museet står selv for vedligeholdelse og servicering af it-udstyr samt museets hjemmeside. Museet har server, netværksprinter og 16 pc'ere tilkoblet. Museet råder desuden over scannere, digitalt fotoudstyr og GPS-udstyr. Museet foretager selv backup og overvågning af data.

Kulturarvsstyrelsen opfordrer Bornholms Museumsforening og museet til at overveje mulighederne for samarbejde med Regionskommunen og Bornholms Kunstmuseum om en fælles it-løsning, hvor et større driftsmiljø kan bevirke øget sikkerhed, mulig adgang til licenser og lignende, samt muligvis medføre økonomiske fordele.

Ledelse og personale

Museets ledelsesgruppe består, foruden den ansvarlige museumsleder, af to museumsinspektører, museets formidler, en administrationschef samt fire afdelingsledere.

Personale

Museets fastansatte personale består af 53 medarbejdere, hvoraf 23 arbejder på fuld tid og de øvrige 30 er ansat på deltid. Heraf er fem midlertidigt ansatte i arkæologiafdelingen.

Museet oplyser, at følgende personale har funktioner på tværs af de enkelte afdelinger: en museumsformidler, to museumsinspektører, en bogholder/personalechef, tre museumsteknikere, fire museumsassistenter, en forvalter og en rengøringsassistent.

På de fire afdelinger er fordelingen af personalet følgende:

Kulturbistorisk Museum: en chefkustode, en museumssekretær, en museumsassistent, to kustoder og en medhjælper.

Hjorths Fabrik: fem keramikere, en kustode, en museumsmedarbejder, en guide og en medhjælper.

Melstedgård: En forvalter, fem assistenter, seks kustoder og to medhjælpere.

Erichsens Gård: tre museumsassistenter, to kustoder og to medhjælpere.

Syv personer er ansat på museet som henvist arbejdskraft, hvor de primært er beskæftigede som kustodemedhjælpere.

Desuden har museet en række frivillige medarbejdere tilknyttet de forskellige afdelinger.

Museet har en nedskrevet personalepolitik.

Museet vurderer det som en svaghed, at det af økonomiske årsager ikke har mulighed for at have lønnet personale i alle stillinger. Museet ser det som en usikkerhedsfaktor, at være afhængig af henvist arbejdskraft.

Museet oplyser, at der er behov for en arkæolog-stilling mere til varetagelse af de arkæologiske samlinger.

Museet oplyser, at man savner konserveringstekniske kompetencer blandt personalet.

Økonomi

Museets økonomiske grundlag for de seneste fire år fremgår af nedenstående skema:

	2004	2005	2006	2007
Stat	1.878.238	1.627.895	2.833.273	964.983
Kommune	2.806.780	3.229.205	3.345.110	3.385.341
Andet	967.369	1.081.489	1.327.144	1.272.893
Tilskud i alt	5.652.387	5.938.589	7.505.527	5.623.217
Egenindtægter	2.180.864	2.277.420	2.560.740	2.811.935
Indtægter i alt	7.833.251	8.216.009	10.066.267	8.435.152

Museet har ikke umiddelbart udsigt til markante ændringer af den økonomiske situation.

Museet oplyser i forbindelse med flere af sine kerneopgaver, at der ikke er tilstrækkelige ressourcer til at udføre alle opgaver tilfredsstillende.

Sammenfatning

Kulturarvsstyrelsens kvalitetsvurderinger af de statsanerkendte museer er et led i styrelsens tilsyn og rådgivning af museerne. Kvalitetsvurderingerne danner grundlag for udviklingen af fælles normer og retningslinjer på en række af de områder, som er centrale i museernes arbejde.

Generelt:

Efter Kulturarvsstyrelsens opfattelse er følgende hovedpunkter afgørende for Bornholms Museums fremtidige virke og udvikling:

1. Museets overordnede fokus og prioriteringer

Bornholms Museum er en kulturinstitution med en vigtig lokal forankring og med stor betydning for lokalsamfundet og for Bornholm som turistmål. Museet har i en årrække satset på at udvikle museets filialer og er nu i en konsolideringsperiode. Museet har en bred samarbejdsflade og er aktør i mange forskellige sammenhænge i det bornholmske kulturliv.

Det er afgørende, at museet nu i højere grad prioriterer at skabe balance i aktivitetsniveau og ressourcforbrug mellem museets forskellige opgaver med henblik på at løse de lovpligtige myndighedsopgaver. Denne prioritering bør samtidig have et strategisk sigte i forhold til museets fokus og rolle i lokalsamfundet de kommende år.

2. Museets myndighedsopgaver i forhold til museumsloven

Bornholms Museum er et statsanerkendt kulturhistorisk museum efter museumslovens § 15, hvorfor museet har en række lovpligtige myndighedsopgaver at varetage. Styrelsen kan imidlertid konstatere, at museets indberetningspligt til de centrale kulturarvsregistre ikke udføres tilfredsstillende, og styrelsen finder, at museets praksis i forvaltningen af den arkæologiske kulturarv i henhold til museumslovens kapitel 8 er bekymrende på længere sigt.

Styrelsen indskærper, at museet prioriterer løsningen af de lovpligtige opgaver og går i dialog med styrelsen med henblik på en fælles forståelse om at løfte opgaverne tilfredsstillende.

3. Museets bestyrelse

Det er afgørende for museets fremtidige virke, at museet har en aktiv bestyrelse, som løbende sætter museets rolle og udvikling på dagsordenen. Styrelsen opfordrer bestyrelsen til at styrke sin deltagelse og blive en mere aktiv medspiller i udviklingen af museets målsætninger, strategi og rolle i lokalsamfundet. Styrelsen anbefaler Bornholms Museumsforening at overveje perspektiverne i at nedsætte en separat bestyrelse til hver af foreningens statsanerkendte museer, så hver institution kan opnå en mere engageret, dynamisk og faglig fokuseret opbakning fra sin bestyrelse.

Specifikt:

Kulturarvsstyrelsens specifikke museumsfaglige rådgivning til Bornholms Museum kan opsummeres i følgende punkter:

Ansvarsområde

Kulturarvsstyrelsen opfordrer Bornholms Museum og Bornholms Kunstmuseum til at overveje, om keramikken som emne kan varetages på mere hensigtsmæssigt måde ved en nærmere præciseret arbejdsdeling eller et udvidet samarbejde mellem de to museer.

Kulturarvsstyrelsen finder det positivt, at museet har engagement og solid forankring i det lokale bornholmske kulturliv, og det er vigtigt, at museet også deltager i nationale netværk. Museet kan dog overveje, om enkelte repræsentationer kan undlades for at frigøre ressourcer til andre formål.

Styrelsen ser positivt på museets faglige relationer til museer og universiteter i udlandet. Styrelsen anbefaler dog museet at overveje, om udbyttet af alle relationerne står mål med de anvendte ressourcer.

Samlinger

Kulturarvsstyrelsen betragter museets samling som dækkende for museets ansvarsområde.

Styrelsen tilslutter sig museets vurdering af, at samlingerne rummer genstande eller grupper af genstande, som på grund af ringe kvalitet eller status som dubletter ikke er relevante at bevare. Genstande som udskilles fra samlingen kan eventuelt anvendes som studiesamling eller finde anvendelse som erindringskasser som led i museets formidling.

Styrelsen opfordrer museet til at planlægge en gennemgang af samlingen og igangsætte en udskillelsesproces efter styrelsens retningslinjer.

I forbindelse med en prioriteret gennemgang af samlingen bør museet også overveje, om der er samlinger eller genstandsgrupper, eksempelvis naturhistoriske genstande, som ikke har relevans i forhold til museets ansvarsområde og som derfor kan tilbydes andre museer eller udskilles.

En større udskillelse forudsætter besøg af styrelsen, som vil gennemgå genstandene sammen med museet og derefter træffe afgørelse om en eventuel kassation. På styrelsens hjemmeside findes en vejledning om udskillelse og kassation.

Registrering

Det er problematisk, at mere end 90% af museets genstande stadig kun foreligger registreret på papir, da den lovpligtige indberetning til de centrale kulturarvsregistre forudsætter, at data har digital form. Kulturarvsstyrelsen anser det for uacceptabelt, at mindre end 10% af genstandssamlingen således er indberettet til "Museernes Samlinger".

Det er en uacceptabel lang tidshorison, når museet først kan færdiggøre sin indberetning af museums-genstande til centralregisteret "Museernes Samlinger" i 2041. Styrelsen forventer, at museet efter nærmere aftale udarbejder en fornyet tids- og handlingsplan, hvor horisonten for opfyldelse af museets indberetningspligt nedbringes fra 2041 til maksimalt 2015.

Indsamling

Museet bør formulere en skriftlig indsamlingspolitik, som fastlægger de overordnede prioriteringer og satsningsområder samt de specifikke emner, som efter museets opfattelse bør være bedre præsenteret i samlingen.

Indsamlingspolitikken bør udformes, så museet kan henvise til den fastlagte politik, når museet er nødt til at afvise gaver, som ikke er relevante i samlingen.

Undersøgelser og forskning

Arkæologi: Kulturarvsstyrelsen finder det uholdbart, at museet opstiller mål for undersøgelser og forskning, som er urealistiske i forhold til de begrænsede personalemæssige ressourcer på det arkæologiske område.

Styrelsen anerkender, at museet har gode nationale og internationale relationer og formår at koordinere mange projekter. Det er dog styrelsens vurdering, at museet bør overveje, om projekterne giver tilstrækkeligt afkast til museets egen forskning og formidling i forhold til de anvendte ressourcer.

Styrelsen anbefaler, at museet i højere grad skriftligt formulerer realistiske indsatsområder for forskning og undersøgelser. Disse indsatsområder bør tænkes sammen med den overordnede prioritering og fokusering af museets samlede virksomhed.

Styrelsen konstaterer, at museets arkæologiske undersøgelses- og forskningsprojekter ikke er indberettet til det centrale kulturarvsregister Fund og Fortidsminder. Museet skal opfylde sin indberetningspligt jf. museumsloven.

Nyere tid: Kulturarvsstyrelsen finder omfanget af museets publikationer prisværdig. Styrelsen konstaterer, at kvaliteten af museets publikationer er god, og at museet med sine publikationer er en central aktør i dokumentation af kulturhistorien på Bornholm.

Styrelsen anbefaler, at museet overvejer balancen mellem præsenterende fremstillinger af undersøgelser og mere problemorienteret forskning.

Da forskning er en af museets kerneopgaver, anbefaler styrelsen, at museet foretager en overordnet prioritering, som gør det muligt at udføre den planlagte forskning i arbejdstiden.

Forvaltning af den faste kulturarv

Kulturarvsstyrelsen finder det bekymrende, at museet ikke udfører arkæologiske udgravninger i henhold til museumslovens kapitel 8. Museets praksis med at undlade at gennemføre bygherrebetalte udgravninger er økonomisk yderst risikabel for museet i tilfælde af, at man støder på vigtige fund, som museet da er alene om at finansiere udgravningen af. Disse undersøgelser vil ikke være omfattet af museumsloven, og Kulturarvsstyrelsen vil ikke kunne hjælpe museet i tilfælde af en eventuel juridisk tvist.

Museet afskærer sig desuden fra at få dækket de udgifter, som museumsloven giver mulighed for i forbindelse med forundersøgelser der finansieres gennem bygherrebetaling. I et længere perspektiv er den aktuelle praksis uholdbar. Styrelsen indskærper, at museet ændrer sin praksis og anbefaler museet at gå i dialog med styrelsen om dette forhold.

Styrelsen anbefaler museet at udbygge dialogen med kommunen med henblik på at få aftalt en bedre og mere systematisk rutine for meddelelser fra kommunen angående den faste kulturarv.

Konservering og bevaring

Kulturarvsstyrelsen konstaterer, at museet har forbedret sine magasinforhold ved den nylige anvendelse af de tidligere militære bunkers. Styrelsen tilslutter sig museets ønske om at ophøre med at anvende de to længer på Gadegård som magasin.

Styrelsen anbefaler museet at følge Fælleskonserveringens anbefalinger og trække på konserveringsfaglige kompetencer i en kommende gennemgang af samlingsgenstanden.

Kulturarvsstyrelsen opfordrer bestyrelsen til at overveje muligheden for at oprette fælles konserveringsfaciliteter for foreningens to museer.

Formidling

Bornholms Museum udgør med sine fire udstillingssteder en stor og attraktiv formidlingsflade, som tilbyder borgere og turister på Bornholm både originale oplevelser og indsigt i øens kulturhistorie. Filialernes fredede bygninger med tilhørende interiør og historiske haver er i sig selv åbenbare turistmål med bred appel. De ydre rammer tilfører museumsoplevelsen en særlig autenticitet og atmosfære, der sammen med de levendegørende aktiviteter giver museets formidling en ekstra dimension.

Museet bør overveje, hvordan de nyeste arkæologiske fund kan få en mere fremtrædende placering i den samlede formidling og tilføre museet mere aktualitet.

Kulturarvsstyrelsen finder det meget positivt, at museets har en målsætning om at nå ud til samtlige elever i de bornholmske skoler og opnå status som uddannelsesinstitutionernes historiske videnscenter. Styrelsen anbefaler museet at arbejde strategisk med at udbygge samarbejdet med undervisningssektoren og med andre museers skoletjenestesamarbejde.

Det er positivt, at museet tilgængeliggør meget information på hjemmesiden og har en række særlige tilbud, som er med til at gøre netstedet dynamisk. Hjemmesidens overordnede design modarbejder i nogen grad de gode intentioner, hvilket museet anbefales at rette op på.

Bygninger

Det er prisværdigt, at museet er engageret i det bygningskulturelle område.

Bornholms Museumsforening har i tidens løb erhvervet fredede bygninger, som i sig selv er attraktioner, der tilfører den samlede formidling en ekstra dimension. Det er dog styrelsens vurdering, at det generelt er en ubensigtsmæssig strategi, at foreningen erhverver bygninger, som ikke anvendes til museets egen drift, hvilket på sigt kan blive en ressourcemæssig byrde på bekostning af det museumsfaglige arbejde.

Styrelsen anbefaler Bornholms Museumsforening at gå i dialog med kommunen om mulighederne for at lave en aftale om fælles vedligeholdelse af Melstedgård, som er kommunens ejendom. Dialogen kan indgå i en mere generel drøftelse af mulighederne for at udvikle samarbejdet mellem kommune og museum.

Sikringsforhold

Kulturarvsstyrelsen konstaterer, at museets sikringsforhold ikke er på et tilfredsstillende niveau, hvilket museet bør rette op på.

Organisation

Det er Kulturarvsstyrelsens indtryk, at Bornholms Museumsforenings bestyrelse spiller en forholdsvis tilbagetrukket rolle i udviklingen af Bornholms Museum. Det er afgørende for museets fremtidige virke, at museet har en aktiv bestyrelse, som løbende sætter museets rolle og udvikling på dagsordenen. Styrelsen opfordrer bestyrelsen til at styrke sin deltagelse og blive en mere aktiv medspiller i udviklingen af museets målsætninger, strategi og rolle i lokalsamfundet.

Styrelsen anbefaler museets bestyrelse og leder at prioritere dialogen med Bornholms Regionskommune om hovedtilskudsyderens forventninger til museet med henblik på at udvikle samarbejdet med kommunen til gavn for såvel kommune som museum og lokalsamfund.

Styrelsen anbefaler Bornholms Museumsforening at overveje perspektiverne i at nedsætte en separat bestyrelse til hver af foreningens statsanerkendte museer, så hver institution kan opnå en mere engageret, dynamisk og faglig fokuseret opbakning fra sin bestyrelse.

Udtalelse fra Det Faglige Råd for Nyere Tids Kulturhistorie om museets forsknings- og formidlingspublikationer

Nedenfor følger evaluering af de for årene 2004–2007 indsendte publikationer fra Bornholms Museum, hvad angår de kulturhistoriske artikler/bøger. Numrene refererer til oversigten af 26. februar 2008, som Kulturarvsstyrelsen har modtaget fra Bornholms Museum. Artiklen (6) er ikke behandlet, da undertegnede ikke læser tilstrækkelig godt fransk til at kunne foretage en fyldestgørende vurdering.

Artiklen *Kvinnfolk, Bornholmske landbokvinder ca. 1850-1950*, fra (1), tager udgangspunkt i to navngivne kvinder - begge med en periode som husmødre på den samme store be-drift, Melstedgård, under størstedelen af den hundredårige periode som artiklen om-handler. Artiklen er disponeret efter et livsløb og gennemgår de kulturelle træk, der knytter sig til et landbo(kvinde)liv gennem dets forskellige faser fra vugge til grav. Artik-len – af museumsformidler Sanne Steenberg Hansen og museumsleder Ann Vibeke Knudsen - er meget velskrevet og fortaber sig, trods sit udgangspunkt, ikke i mindre betydningsfulde personlige tildragelser. Tværtimod giver den konsekvent et grundigt billede af den almene udvikling på de forskellige for landbolivet relevante områder og livsafsnit, suppleret med udviklingen på lokalt bornholmsk plan - og inddrager så dertil i begrænset målestok, men hvor det er relevant og hvor oplysningerne findes, personlige vinkler på basis af de to kvinders historie. Om end artiklen i hovedsagen holder sig til kendt stof - der er tale om en tekst, der skal supplere en udstilling - får man på den måde en fin, styret kontekstbaseret fremstilling, der formår at give en personlig og lokal vinkel på en almen samfundsmæssig udvikling gennem en hundredårig periode. Det er godt gjort, og så på relativt lidt plads.

Værkerne (5) *Kähler – Ipsen – Hjorth – fra pottemageri til fabrik* og (8) *L. Hjorth – keramik gennem 150 år* behandler begge industrielt og kunstnerisk orienterede sider af bl.a. den bornholmske virksomhed L. Hjorths aktiviteter. 5) er et resultat af et samarbejde mellem Bornholms Museum, Varde Museum og Næstved Museum med bidrag fra de respektive museer. Bogen rummer dels tre parallelle bidrag, dels et katalog til den udstilling, som blev realiseret. Bornholms Museum har bidraget med artiklen om Lauritz Hjorth i Rønne ved museumsleder Ann Vibeke Knudsen. Som den ene af to bidrag i bogen er artik-len om Hjorths fabrik annoteret og forsynet med en litteraturliste. Noteapparatet er dog ikke fuldt anvendeligt, idet de enkelte noter overvejende blot henviser til titler i littera-turlisten uden sideangivelse.

Bidragene fra de tre museer, og herunder altså Bornholms Museum, fremstår som adskilte, traditionelle virksomhedshistoriske skildringer. For Bornholms Museum er der tale om et bidrag af god kvalitet, der demonstrerer museets overblik over en vigtig del af dets arbejdsområde. I et forskningsperspektiv udnyttes den gensidige mulighed for per-spektivering ikke på grund af den valgte form.

8) er en antologi om Lauritz Hjorths Terrakotta-fabrik i Rønne, hvor den gamle virk-somhed i 1995 blev indviet som keramikmuseum som en del af Bornholms Museum – i øvrigt som en til en vis grad stadig fungerende virksomhed. Målet med 8) har eksplicit været at præsentere virksomhedens ”spændende historie og produktion for et stort pub-likum”. Flere af bogens artikler er udarbejdet af medarbejdere ved Bornholms Museum, og der indgår desuden bidrag fra eksterne forfattere. De bidrag, der især koncentrerer sig om det virksomhedshistoriske og om produktion og bygninger, er udarbejdet af museet. En forholdsvis stor del af bogen er i øvrigt rettet mod kunsthistoriske emner med vægt på enkelte kunstnere. Bogen er ikke annoteret og er ikke forsynet med litteraturliste og har i sagens natur ikke udgangspunkt i en forskningsmæssig problemorienteret tilgang.

Der er tale om en bred og solid præsentation af virksomheden og dens produkter, og bogen kan bedst betegnes som lødig formidling, uden tvivl med elementer af forskning i de flere af de enkelte bidrag.

Bogen (11) *DBJ Historien om Jernbanerne på Bornholm* kan ikke betegnes som en egentlig forskningspublikation. Der er derimod tale om en utrolig detaljerig præsentation af materiale med tilknytning til de bornholmske jernbaners udvikling fra de første tanker om etablering i 1870'erne til nedlæggelsen i 1968. Der er kun i meget spredte passager tale om en egentlig brødtekst, mens hovedparten af de mange informationer er koblet på det meget righoldige illustrationsmateriale, der blot er samlet under nogle meget overordnede kronologiske eller tematiske overskrifter. Det gør naturligt nok indtrykket af og indblikket i udviklingen noget vilkårlig og diffus.

Bogen (12) *Under overfladen – De bornholmske råstofindustriers historie* er et samleværk, der på grundlag af bidrag fra Bornholms Museums egne medarbejdere (Niels-Holger Larsen, Karen Sivebæk Munk-Nielsen og Rasmus Normann Andersen) samt eksterne bidragydere (cand. scient. Jørgen Butzbach samt Poul Ellehøj, Stenbrudsmuseet Moseløkken) giver et samlet og bredt overblik over de bornholmske råstofindustriers historie.

Bogens karakter af antologi og ønsket om at give et bredt overblik over denne side af øens historie gør, at der ikke er tale om en samlet problemstilling, der går gennem bogens enkelte dele. Derimod behandles geologien, industrihistorien, arbejdsforhold og særlige aktiviteter knyttet til råstofindustrien. Desuden gives et udblik til anvendelsen af øens produkter. Der er tale om et lødigt og fagligt velunderbygget værk, der ikke som sådan repræsenterer en problemorienteret forskningsindsats men i højere grad har karakter af anvendt forskning, hvor et i nogen grad kendt stof organiseres og præsenteres samlet.

Bogen må betragtes som et væsentligt bidrag til en central del af øens historie og afspejler samtidig Bornholms Museums indsats for at levere et kvalificeret og underbygget bud på de regionale industriminder, som var en opgave for Kulturarvsstyrelsen i 2005 for en række af landets museer.

Selv om de forskellige bidrag i nogen grad supplerer hinanden, er der tale om ikke helt egale dele. Niels-Holger Larsens bidrag om råstofindustrierne er baseret på den rapport, museet udarbejdede for Kulturarvsstyrelsen i 2005 og fremstår som bogens markant største afsnit (side 24-91). Dermed får dette bidrag med en gennemgang af hver enkelt industri præg af en bog i bogen.

Værket er ikke forsynet med et egentligt noteapparat, men den overvejende del af bidragene følges af en litteraturliste og en mindre udførlig generel henvisning til kildematerialet. Samlet er der tale om en vigtig publikation inden for museets kerneområde og med vægt på aktuelle områder som kulturarv og kulturmiljøer.

Bogen (14) *Fra Svingplov til Biokraft - af det bornholmske landbrugs historie ca. 1850-2007* former sig som en bredviftet antologi om bornholmsk landbrug. Bærende i fremstillingen er Henrik Vensilds fjorten artikler om forskellige gårde (og det er da også denne del, der er påberåbt til forskningsbedømmelse). Der er her tale om opfølgning på Krarup og Tuxens værk *Beskrivelse af Landbrugets Udvikling fra 1835 til Nutiden* (1895-1912), i hvilket de samme fjorten gårde blev behandlet, hvad angår husdyrbrug, dyrkningsformer, redskaber m.m. For midler modtaget af Kulturarvsstyrelsen i 2004 foretog Vensild en række interviews på disse gårde med henblik på at kunne følge udviklingen frem til nutiden.

I artiklerne gengives lange passager fra det klassiske værk relativt ubearbejdet, men med indskudte overskrifter, ordforklaringer mm. Gengivelse af det gamle materiale

suppleres for alle gårdes vedkommende af det af Vensild selv indsamlede materiale. Der er her tale om materiale, der stort set dækker efterkrigsperioden og som på nogenlunde samme måde som Krarup/Tuxen redegør for landbrugsvirkets forskellige facetter. Der er ikke tale om forfølgelse af egentlige problemstillinger eller hypoteser, men snarere om præsentation af et stort materiale, redegørelser og afdækning af forandringer gennem tiden. Der forekommer naturligt en del gentagelser i redegørelserne for de forskellige gårde, der behandles gennem samme periode og inden for et geografisk område, hvor forudsætningerne for landbrug har været relativt ensartet. Flere af gårdene er dog karakteriseret ved forskellige specialiseringer, der berettiger at behandle dem særskilt, således at det er et egentligt nyt materiale, der bringes frem i behandlingen af dem.

Efter behandlingen af gårdene følger to oversigtsartikler af Vensild. Den sidste af disse - *Træk af Bornholms landbrug 1946-2006* - gennemgår, igen i en deskriptiv, redegørende form, udviklingen i landbruget med en delvis fremhævelse af særegenhederne i den bornholmske kontekst. Den første oversigtsartikel - *Bornholms landbrug o. 1850-2005*, der er en opsummering af de fjorten gårdartikler, forekommer til gengæld lidt overflødig hvad angår efterkrigstiden, da den blot trækker helt almene træk i det danske landbrugs udvikling op. De to artikler kunne med fordel have været sammenskrevet til en.

Ud over disse artikler er der samlet en række indlæg til antologien, hvor ti forskellige emner med relation til landbruget - økologisk landbrug, sukkerroer, husholdningsarbejde, svineproduktion, mælkeproduktion m.m. - behandles, i hovedsagen af branchefolk. Disse indlæg er overvejende af en redegørende, deskriptiv karakter og er ikke skrevet ud fra en fælles overordnet problemstilling.

Antologiens styrke er præsentationen af et meget stort materiale, både historisk og nutidigt. Der er som nævnt ikke tale om en fremstilling styret af en klar problematik, men snarere om en bredt anlagt dokumentation, på de fleste for det bornholmske landbrug relevante områder. Det er af stor værdi, at det på denne måde er lykkedes at samle en række forskellige fagligheders kendskab til emnet. Dertil kommer, at billedmaterialet er meget righoldigt og billedteksterne meget informative.

Det er en smule uklart, hvad Bornholms museums andel er i projektet (bogen er udgivet af Bornholms historiske Samfund). Henrik Vensild er tidligere leder af museet og var projektansat under arbejdet med bogen ligesom interviewindsamlingen er foretaget med midler fra Kulturarvsstyrelsen til museet. Det er prisværdigt, at museet har fået samlet den lange række af folk om et fælles projekt.

Samlet vurdering

Bornholms Museum har i den vurderede periode udvist en udmærket publiceringsaktivitet med fokus på emner af relevans for museets arbejdsområde og med vægt på aktuelle og væsentlige emner. Generelt er der tale om arbejder af god kvalitet udarbejdet af fagfolk. Der er lagt vægt på publikationer rettet mod et bredt publikum.

Alt i alt vidner publikationerne om, at Bornholms Museum har en god kontakt til store dele af den lokale befolkning og formår at udgøre et centrum i det kulturhistoriske dokumentations- og formidlingsarbejde. Det er således især i forbindelse med indsamling og dokumentation, at museet spiller en rolle, mens der kun i mindre grad er lagt vægt på problemorienteret forskning og bidrag til fagtidsskrifter.

Odense og København 15. august 2008

Henrik Harnow
Odense Bys Museer

Niels Jul Nielsen
Københavns Bymuseum

Udtalelse fra Det Faglige Arkæologiske Råd om museets forsknings- og formidlingspublikationer

Evalueringen er baseret på det indleverede materiale jf. nedenstående liste (Numrene er de, der fremgår af den indsendte liste fra museet, heraf fremgår de korrekte titler, forfatter m.v.).

I fodnoter en beskrivelse af de titler, der ikke er indplaceret i nedenstående skema.

1	Bornholms Museums antikvariske Arbejde 2002-2003.
4	Helleristninger. Billeder fra Bornholms bronzealder.
7	Bornholms Museums antikvariske Arbejde 2004-2005.
9	Fortidsminder på Bornholm. ¹
10	Museumsbestyrer J.A. Jørgensen 1840-1908. ²
13	Magnetisk kortlægning. Rispebjerg, Bornholm

Vurdering af de enkelte titler³:

	Placering (titlernes numre)
Basisforskning	
Grundforskning	
Strategisk forskning	
Anvendelsesorienteret	
Anvendt forskning	
Udviklingsarbejde	4
Reflekteret dataindsamling	1, 7, 13

Sammenfatning

Bedømt på det foreliggende grundlag har museets ansatte arkæolog bidraget med populærvidenskabelige og velskrevne indlæg indenfor anvendelsesorienteret forskning samt formidling af fortidsminder og museumshistorie til et dansksproget publikum (titel 7 og 9).

Indenfor "bedømmelsesperioden" har den ansatte arkæolog ikke bidraget med publikationer, der kan karakteriseres som basisforskning.

Det skal understreges, at museet har indgået i flere større og mindre samarbejdsprojekter og forskningsrelaterede undersøgelser, der dog ikke afspejles i den ansattes produktion i perioden.

Sorø august 2008
Hugo Hvid Sørensen
Sydvestsjælland Museum

¹ Lødig guide til fortidsminder, udgivet af kommunen. Udarbejdet af ansat inspektør som redigering af tekster m.v. til informationstavler udarbejdet af/til tidligere Amtskommune i 1984. Nok resultat af reflekteret dataindsamling og forskning, men ikke i sig selv

² Causerende og lødig historik over første Museumsbestyrer - især dennes betydning for berejsning og indsamling af oldsager og det delvis problematiske samarbejde med Nationalmuseet beskrives med nogen refleksion. Inkluderer en bibliografi. Litteratur nævnt i artiklens tekst er ikke opført i litteraturliste eller med udgiver/udgivelsessted. Der er ikke opført kilder eller refereret hertil.

³ jf. Forskningsdefinitioner fra Kulturministeriets Rådgivende Forskningsudvalg: Beretning 1993 – 1995.

Udtalelse fra Det Kunsthistoriske Faglige Råd om museet forskningspublikationer

Bornholms Museum er et kulturhistorisk museum, hvortil der i Hjorths Fabrik er knyttet en afdeling med arbejdende værksted og store keramiske samlinger, der har kunst- og designhistorisk karakter med fokus på Hjorths egen produktion og bornholmsk keramik generelt.

Til bedømmelse i kunsthistorisk regi har museet fremsendt to publikationer:

1. Lars Serena: *Bornholmsk værkstedskeramik*, 2004, 224 s.

2. *L. Hjorth – keramik gennem 150 år*, med artikler af Hansaage Bøggild, Marie Hjorth, Ann Vibeke Knudsen, Niels-Holger Larsen, Lars Serena og Henrik Vensild, 2006, 224 s.

Bornholms Museum har igennem en længere årrække, men især siden keramikmuseet i Hjorths fabrik blev etableret og åbnet for offentligheden i 1995, målrettet forsøgt at formidle museets keramiksamlinger i en række bredt anlagte publikationer med et kunst- og kulturhistoriske sigte. Hertil knytter også de to aktuelle publikationer sig.

De to bøger, der fortrinsvis indeholder tekster af interne medarbejdere er anlagt som essayistisk opbyggede monografier ledsaget af et uhyre rigt billedmateriale.

I bog nr. 1 undersøges den bornholmske værkstedskeramik gennem en række tematiske kapitler, der fokuserer på emner af både materialemæssig, teknisk og motivisk karakter. De enkelte kapitler er underlagt et overordnet kronologisk princip. Publikationens brødtekst suppleres af en omfattende billedside, der favner vidt i forhold til det fremstillede emne. Ligeledes er bogen forsynet med uddybende og informationsrige billedtekster, hvori hovedparten af de formelle værkoplysninger er at finde. Publikationen er ikke forsynet med et egentligt noteapparat, men i stedet med noter kombineret med litteraturhenvisninger, hvilket vanskeliggør en videnskabelig efterprøvning af de fremlagte resultater. Det skal dog fremhæves, at bogen rummer et fyldigt afsnit med korte kunstnerbiografier samt ikke mindst en fyldestgørende og brugbar fortegnelse over værkstedsmærker.

I bog nr. 2 følges Hjorthfabrikkens historie kronologisk igennem 150 år i en række essays, der ikke er tematisk forbundne, men skildrer forskellige sider af fabrikkens virksomhed i perioden. Teksterne omhandler enkelte kunstneres arbejde, udviklinger af nye teknikker og ændrede materialeudtryk. Teksten ledsages af et meget omfattende og æstetisk velfungerende billedmateriale. Billedsiden er tilrettelagt med finesse og har det særpræg, at bogens billedtekster rummer omtrent alle bogens faktuelle oplysninger. Samlet bliver bogens billedtekster således længere end dens brødtekst. Brødteksten følges af en nyttig liste med biografier over keramikere, der igennem tiden har haft forbindelse til fabrikken. Den suppleres fint af en serie fotos af kunstneres signaturer. Bogen rummer intet noteapparat eller litteraturliste, men et navneindeks.

KONKLUSION:

Som helhed må det konkluderes, at de fremsendte publikationer primært har karakter af formidlende litteratur med forskningslementer. De er baseret på reflekteret dataind-

samling og falder stedvis under kategorien anvendelsesorienteret forskning. Når publikationernes forskningsmæssige relationer er svære at dechifrere, skyldes det først og fremmest, at teksterne mangler såvel en analytisk tilgang som en mere teoretisk reflekterende indfaldsvinkel til stoffet. Det anføres i bøgerne, at teksterne trækker på et stort, originalt kildemateriale i museets arkiv, fra korrespondance og regnskaber til salgskataloger, fotografier m.m., men dette kildemateriale er ikke tilgængeliggjort i publikationerne i form af referencer, noter, eller tillæg, der dermed kunne synliggøre og tilgængeliggøre det for videre forskning.

I bog nr. 1 kunne man have ønsket sig en mere gennemgribende perspektivering i både teoretisk såvel som international henseende. Der nævnes undervejs en række forskellige kunstnernavne, både danske og internationale, men sammenhængen til disse uddybes ikke, hvorfor konteksten forbliver ufuldstændig.

I bog nr. 2 refereres der flere steder til samspillet imellem designteori og -praksis (f.eks. hos Gottfried Semper og William Morris), men da udsagnene ikke følges op af en egentlig analyse eller diskussion, forbliver de postulater.

Det bør fremhæves, at bøgernes billedside er formgivet med en æstetisk originalitet, der på en usædvanlig måde gør dem til en selvstændig visuel dokumentation af fabrikkens produktion og keramikernes virke. Det giver dem en stor visuel appel til et bredt publikum og forekommer at være en god måde at formidle et designhistorisk stof på.

ANBEFALINGER

Bornholms Museum har i anlægget og samlingerne i Hjorths fabrik et enestående monument og et keramisk materiale med et stort potentiale, der ikke blot er interessant i en national, men også i en international kontekst. Det anbefales, at museet i de kommende år prioriterer en mere målrettet, substantiel forskningsindsats omkring dette vigtige materiale, en indsats båret af en klarere metodisk tilgang og analytisk form. En klarere metodisk fokusering vil også tillade, at man i højere grad end hidtil kunne inddrage udenlandske forudsætninger og designhistoriske paralleller til perspektivering af det danske materiale.

Museets forskningsindsats kunne ligeledes tilgodese en større synliggørelse af arkivets vigtige kildemateriale til glæde for både den alment interesserede og den fagligt professionelle behov. I den sammenhæng kunne man også opfordre til, at fremtidige publikationer forsynes med regulære noter, litteraturliste og resumeer eller paralleltekst på et eller flere fremmedsprog. Endelig er det vigtigt, at museet i fremtidige publikationer fastholder og udvikler den særlige visuelle kvalitet og det særpræg, som allerede i dag kendetegner museets publikationer på forbilledlig vis.

Juli 2009

Museumsinspektør
Ulla Houkjær
Det Danske Kunstindustrimuseum

Museumsinspektør
Gertrud Oelsner
Fuglsang Kunstmuseum

Kulturarvsstyrelsens notat om museets digitale formidling

Overordnet design

Bornholms museum har på adressen www.bornholmuseum.dk en hjemmeside, der er opdelt i fire ligestillede og selvstændige sektioner: Kulturhistorisk museum (hvor museets administration bl.a. har til huse), Landbrugsmuseum (Melstedgaard), Keramikmuseum (Hjorts Fabrik), By- og Havemuseum (Erichsens gård).

Til museets hjemmeside er der på selvstændige adresser tilknyttet en webbutik og en weblog, hvor brugerne kan stille museet spørgsmål og få svar.

Hjemmesiden rummer en omfattende mængde information, undervisningsmateriale og generel formidling, der knytter sig til museets ansvarsområde. Der informeres desuden om museets historie, organisation, samt praktiske oplysninger for besøgende.

Hjemmesiden giver et fyldigt indtryk af, hvad museet har at byde på, og den store mængde materiale udgør en nyttig ressource. Denne ressource modarbejdes dog af hjemmesidens vanskelige navigationsforhold (se nedenfor).

Hjemmesiden har en række servicerende tilbud, – ”ugens historie”, svar til borgerne, nyhedsbrev og webbutik – som er med til at skabe dynamik og kan bidrage til at fastholde brugere. Det kan overvejes at opprioritere servicerende oplysninger for potentielle besøgende.

En række forhold ved hjemmesidens design virker uhensigtsmæssige fra et brugersynspunkt og medvirker til at give netstedet et rodet præg:

- Det oprindelige layout skæmmes noget af, at der anvendes så mange forskellige skrifttyper.
- Der benyttes uensartede præsentationsformer, når der er tale om større mængder materialer, eksempelvis åbning af nyt browservindue, flere sidestillede sider eller direkte link til pdf-fil.
- Flere steder ledes man til andre af museets net-sider med markant anderledes design, (fx undervisningsmateriale om Bornholm, siderne om jul m.fl.), eller man linkes uden varsel til eksterne hjemmesider, (fx Helleristningsprojekt og Foreningen af fagarkæologer).

Det kan anbefales at gentænke hjemmesidens overordnede design med henblik på at opnå en mere brugervenlig præsentation af de mange ressourcer.

Navigation

For den udenforstående bruger er det ikke umiddelbart enkelt og overskueligt at navigere på hjemmesiden, hvilket går ud over brugervenligheden og bidrager til et rodet indtryk af netstedet.

Følgende forhold er i særlig grad med til at nedsætte brugervenligheden og lade brugere fare vild i navigationen:

- De uensartede præsentationsformer, som benytter forskellig navigation og design.

- Når ”tilbagepil-ikonet” er den eneste navigationsmulighed for brugeren. Eksempelvis opleves hele arkæologisk afdeling nemt som en afgrænset del af hjemmesiden, hvor det ikke er muligt at komme tilbage til hovedsiden.
- Flere steder bevirker hjemmesidens struktur, at tilbage-pilen ikke fører til forrige side i brugerens navigations-kronologi, men i stedet et skridt tilbage i hjemmesidens fastlagte hierarki, hvilket forekommer ulogisk og forvirrende.

Det anbefales at reorganisere hjemmesidens struktur og navigationsforhold med fokus på i højere grad at imødekomme brugernes anvendelse af hjemmesiden.

(Hjemmesiden er sidst besøgt den 8. juli 2008.)

JHA

